

Slavnostni govor: Dr. Miro Cerar, dekan Pravne fakultete Univerza Ljubljana, bivši predsednik Vlade R. Slovenije
Lokacija: športne dvorane Medvode, Ostrovrharjeva ulica 4, 1215 Medvode,
Javna prireditev: osrednja slovesnost ob Dnevu suverenosti
Datum: 25. 10. 2025

Spoštovani visoki predstavniki države,
spoštovana predsednika Zveze veteranov vojne za Slovenijo in Zveze policijskih veteranskih društev
Sever ter vsi člani obeh zvez,
cenjeni visoki gostje,
drage državljanke in državljani,
gospe in gospodje,

v čast mi je, da vam lahko spregovorim ob Dnevu suverenosti, ki ga praznujemo na dan, ko je pred 34-imi leti po osamosvojitveni vojni zadnji vojak Jugoslovanske ljudske armade zapustil Slovenijo. Ta praznik nas po eni strani veseli in utrjuje v nacionalni samozavesti, po drugi strani pa nas spodbuja k premisleku o vlogi in pomenu suverenosti slovenske države ter o nas samih – predvsem o tem, kako razumemo in doživljamo svojo lastno državo ter kako z njo ravnamo. Dovolite mi, da vam v zvezi s tem namenim nekaj svojih misli.

Moja prva misel je: hvaležnost. Danes izražamo hvaležnost vsem, ki so prispevali k naši državni osamosvojitvi. Hvala vsem, ki ste takrat za neodvisno Slovenijo zastavili svojo osebno varnost, premoženje in zdravje ter seveda še posebej vsem, ki so za uresničitev tega dolgoletnega sna slovenskega naroda žrtvovali celo svoje življenje. Tudi mnogi tu prisotni ste v tistem težkem in zgodovinsko prelomnem času v želji po samostojni, demokratični in uspešni Sloveniji izkazali velik pogum, domoljubje in odgovornost. Zahvala pa gre seveda tudi vsem nekdanjim slovenskim rodovom in posameznim velikanom slovenske zgodovine, ki so jih skozi desetletja in stoletja gradili in soustvarjali slovensko kulturo in našo narodno identiteto.

Ustanovitev suverene slovenske države je bila izjemen zgodovinski podvig, kajti takrat je naš komajda dvomilijonski narod stal skorajda sam nasproti celemu svetu. V času neposredno pred našo osamosvojitvijo namreč svetovne velesile in velika večina drugih svetovnih držav te naše odločitve niso podpirale. Od naše namere so nas na vse načine odvrčale ter nam zagotavljale, da nam neodvisnosti ne bodo priznale. Takrat smo bili, z nekaj redkimi zavezniki, zelo osamljeni, nezaželeni in podcenjevani. Toda ker smo imeli pravičen in upravičen namen in cilj, smo vztrajali in uspeli. Ob tem se mi poraja misel Mahatme Gandhija, ki je svojo izkušnjo z osamosvajanjem Indije preprosto opisal takole: najprej te ignorirajo; nato se ti posmehujejo, nato te napadajo; in nato zmagaš. Verjetno ni boljšega strnjenega opisa za vse, kar smo v času osamosvajanja doživljali tudi v Sloveniji. Moja druga misel je misel o možnostih. Zdi se namreč, kot da smo v teh dobrih 34-ih letih v dobršni meri pozabili, da osamosvojitve Slovenije ni bila namenjena samemu sebi. Bila je prizadevanje za čim bolj civilizirano skupno sožitje: za demokracijo, človekove pravice ter pravno in socialno državo. Osamosvojitve torej ni služila nekemu abstraktnemu cilju imeti svojo državo, pač pa je bila organsko povezana s težnjo velike večine slovenskega ljudstva in državljanov, da se Slovenija demokratizira ter politično in pravno konsolidira na temelju spoštovanja miru, nenasilja, mišljenjske, politične in drugačne svobode, solidarnosti ter človekovih pravic.

Ker v dotedanji skupni državi vsega tega ni bilo mogoče doseči, smo morali sami stopiti na to zahtevno pot. Tudi in predvsem zato smo potrebovali lastno državo, z demokratičnimi in ustrezno pravno urejenimi institucijami. Seveda si ob ustanovitvi samostojne Slovenije večinoma nismo znali dobro predstavljati, kakšni izzivi so pred nami. Toda zaveza demokratičnim vrednotam in pravnim državi, ki je bila že v osnovi tudi zaveza tedanjim in sedanjim prevladujočim evropskim vrednotam, nas je navdajala z optimizmom. In prav je bilo tako, kajti brez optimizma življenje nima smisla. Seveda pa so del življenja tudi napake in razočaranja.

Tako je sledila več kot tri desetletja, v katerih smo se po eni strani v Sloveniji vsi soočali s samim sabo, po drugi strani pa z mednarodno skupnostjo. Glede našega mednarodnega delovanja lahko rečem, da se je Slovenija, kljub nekaterim nasprotjem in nesprejetostim, zelo dobro uveljavila na evropskem in širšem svetovnem prizorišču. To nam je uspelo predvsem tudi zato, ker smo v

domačem prostoru nekako le uspeli ohraniti in razviti temeljne postulate demokracije in pravne države.

Toda ob tem smo že kmalu po osamosvojitvi, še bolj pa v zadnjih letih, pozabili na nekatere ključne vrednote, ki so bile vgrajene v idejo slovenske suverenosti. Že v 90-ih letih smo tako žal divje privatizirali mnoge skupne oziroma državne dobrine in dobičke ter socializirali državne izgube. Že takrat smo z zavestnim dopuščanjem različnih slabih praks spodkopali tiste zdrave ekonomske, finančne in socialne temelje, ki smo jih kot najuspešnejša socialistična družba ustvarili še v času prejšnje skupne države. Številne slabe prakse so se nadaljevale tudi v začetku tega stoletja, zato smo svetovno finančno in ekonomsko krizo, ki se je razplamtela leta 2009, pričakali izrazito nepripravljeni ter se iz nje izvlekli šele po daljšem času ter z velikimi napori. Ob tem je zaskrbljujoče dejstvo, da se danes obnašamo tako, kot da te izkušnje niso bile in da nas v ugodnih ekonomskih razmerah ni treba pripraviti na težke čase.

Še bolj zaskrbljujoče pa je dejstvo, da nam po več kot 34 letih samostojnosti upada politična in pravna kultura. Politična tekmovalnost, ki je sicer normalen del pluralne demokracije, vedno bolj prerašča v politično izključevanje, v prezirljive in žaljive odnose med političnimi tekmami, kar onemogoča konstruktivno sodelovanje tudi tam, kjer je to zaradi interesa države in državljanov ključnega pomena. Ta politična nekultura, ki se napaja iz svetovnih in domačih avtoritarnih tendenc in nas kot nacijo vedno bolj ločuje, se odraža tudi v neustreznih politikah, ki slabijo našo gospodarsko moč in konkurenčnost, ki gradijo na finančnih gradovih v oblakih ter nas hkrati vračajo v preteklost v obliki neproduktivnega ideološko-kulturnega boja. Vse to se intenzivno prepleta tudi z upadanjem pravne kulture, ki se npr. kaže v nezmožnosti imenovanja varuha človekovih pravic, v poskusih slabitve nekaterih nosilcev neodvisne pravne oblasti, npr. sodnega sveta, v izmikanjih pravne odgovornosti celo s strani nekaterih vodilnih državnih funkcionarjev ter ne nazadnje v populističnem spodbujanju nezaupanja v pravosodne in nadzorne državne institucije.

Očitno torej marsikaj pozabljamo. Predvsem pa pretirano pozabljamo našo in svetovno zgodovino, ki nas uči, da omenjena ravnanja in procesi vedno vodijo v avtoritarnost in konflikt. Pozabljamo, da je to v nasprotju s temeljnimi načeli naše ustave in temeljnim namenom, ki mu služi naša oblast. Ta namen je namreč skrbeti za demokratične vrednote, vladavino pravic ter blaginjo in uspešen razvoj državljanov in države. Zato moramo na ta namen, ki je vrednostno jedro v smislu naše suverenosti, odločno in vedno znova opominjati tako sebe, kot predvsem tudi naše voditelje.

Vse to me vodi k tretji temeljni misli, misli o spoštovanju. Če ima dvomilijonski narod v svetu, v katerem je 8 milijard ljudi, svojo lastno državo, je to izjemen uspeh in privilegij. Politični in drugi predstavniki Slovenije sedijo za mizo s svetovnimi voditelji, ekonomskimi vplivi in avtoritetami z različnimi področij ter enakopravno soodločajo o mnogih evropskih in svetovnih zadevah. Naši športniki, kulturniki, znanstveniki ter predstavniki drugih dejavnosti in poklicev se veliko lažje uveljavljajo v svetu, kot pa bi se v primeru, če bi bili Slovenci kot številčno manjši narod utopljeni v državi, v kateri bi prevladovali večji narodi. Slovenija, ki je že dvakrat predsedovala Evropski uniji in je že druga članica Varnostnega sveta Združenih narodov, lahko tako s svojimi stališči in dejanji prispeva veliko dobrega tudi k svetovnemu dogajanju.

Vse to in še veliko drugega postavlja pred vse nas odgovornost, da spoštujemo svojo državo. Če je ne bomo spoštovali, jo bomo prej ali slej spridili ali celo izgubili. Spoštovati državo pa ni zgolj miselnih opredelitev, kajti za državo moramo tudi kaj storiti. Predvsem pa morajo v njen prid in v prid državljanov delovati njeni voditelji. Če namreč nosilci najvišjih državnih funkcij sami ne spoštujejo drugega in s tem tudi ne državnih institucij kot takšnih, je to nevarna slabitev demokracije in pravne države.

Moja naslednja misel je: Gradimo in spoštujemo pravno državo oziroma vladavino pravo. Naša državna suverenost je bila zgrajena na pravnih temeljih. Zakon o plebiscitu, ustavni amandmaji, Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti, Ustava R. Slovenije, osamosvojitvena zakonodaja – vse to so bili pravni temelji naše države. Če samostojne Slovenije ne bi zgradili na verodostojni pravni podlagi, bi veliko težje dosegli njeno mednarodno priznanje. Še težje pa bi vzpostavili demokracijo in postali članica evropske demokratične skupine držav.

V današnjem svetu se žal ponovno vse bolj uveljavlja prevlada gole politične moči in sile nad mednarodnim pravom. Poleg tega želijo avtoritarno politiko z argumentom moči tudi v demokratičnih državah nadvladati moč pravnega argumenta. Tega v Sloveniji in Evropski uniji nikakor ne smemo

dopustiti, kajti v nasprotnem primeru bo ogrožena ne le demokracija, temveč tudi naša suverenost. Vladavina prava je namreč zadnja instanca v zaščiti manjših držav pred nasiljem večjih in močnejših. Zato moramo vladavino krepiti tako v Sloveniji kot v evropski uniji, kajti razpad evropske pravne ureditve in posledično dezintegracije Evropske unije bi neizogibno privedli do realnih groženj slovenske suverenosti.

Moja zadnja današnja misel je misel o enotnosti. Že stari slovenski rek pravi: V slogi je moč. Zato je Slovenija tudi dosegla svojo suverenost. Ker je bila takrat složna, enotna. Brez te enotnosti nam ne bi uspelo. Po drugi strani pa seveda demokracija, ki je prav tako temelj našega sožitja, pomeni mišljenjsko in drugače pluralno organizirano družbo. V demokraciji je pomembno ravno to, da priznavamo različnost, da jo živimo in jo tudi pravno varujemo. Nediskriminacija, svoboda govora in združevanja, pravica do javne kritike in drugi izrazi naše raznolikosti so nujne sestavine demokracije, ki varuje svobodo posameznika v civilni družbi ter ljudem omogoča aktivno državljanstvo. Kako torej povezovati in celo združevati enotnost in različnost? Znani rek, ki se glasi: »Različni v enotnosti«, je namreč veliko lažje izreči, kot pa praktično uresničiti.

Pa vendar je to v določeni meri mogoče. In tudi nujno. Biti različen ne sme pomeniti biti destruktiven. Različnost ima svojo mejo tam, kjer je treba zagotoviti spoštovanje ustavnih vrednot, zakonske ureditve ter temeljnih političnih in etičnih postulatov, ki tvorijo jedro nacionalne snovi. Za zagotovitev takšne enotnosti je v prvi vrsti odgovorna državna oblast. Njeni najvišji predstavniki morajo izkazati zdravo razumskost, spoštljivost in nasploh civiliziranost. Pomemben je njihov zgled. Če državljani vidijo, da so politični voditelji kljub drugačnemu mnenju, kritikam in verbalnim spopadom še vedno medsebojno dovolj spoštljivi ter da so tako sposobni vsaj pri nekaterih ključnih zadevah tudi sodelovati, bo to vodilo v višjo politično kulturo na splošni družbeni ravni. Na ta način bo tudi več časa in energije v državi usmerjeno v delo, v koristne reforme in razvojne projekte. Če pa se bo nadaljeval sedanji trend političnega primitivizma, pa bodo ideološko-kulturni boj, politični prezir, klientelizem, korupcija in državljanska razklanost kmalu postali tudi navzven prepoznavna znamka slovenske države.

Naj za konec rečem, da je naša državna suverenost, če tudi jo v precejšnji meri uresničujemo skupno v sodelovanju z institucijami in državami članicami Evropske unije, temeljni in usodni kamen naše narodne samobitnosti. V svetu, ki še zdaleč ni sposoben sobivati v eni in enoviti kozmopolitanski skupnosti ali državi vsega človeštva, so suverene nacionalne države pomembno politično zatočišče mnogih narodov. Še več je narodnih in ljudskih skupnosti, ki nimajo takšnih varnih zatočišč in so prepuščene na milost in nemilost številčnejšim in močnejšim narodom. Zato je še kako prav, da Slovenci cenimo svojo nacionalno, oziroma državno suverenost, ter da kot državljanke in državljani vseskozi krepimo zavest o njenem velikem pomenu za nas in naše prihodnje rodove.

Hvala za pozornost.